การจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา*

LEARNING MANAGEMENT IN THE DIGITAL ERA AT PHRA PARIYATTI DHAMMA SCHOOL GENERAL EDUCATION SECTION

พระครูสิริปริยัตโยดม ไวยุวัฒน์[1], วิชิต ไชยชนะ[2], มะลิ ทิพพ์ประจง[3], พระครูสังฆรักษ์สมพงศ์ จิรสุโก (สืบเหล่ารบ)[4] และ มินทร์ลดา คงอยู่[5]

Phra Khru Siri Pariyatyodom Waiyuwatt[1], wichit chaichana[2], Mali Thipprajong[3], Phrakhru Sangkharak Sompong Jirasupo (Sueblaorob)[4] and Minlada Kongyu[5]

[1-5]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

[1-5]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: noppwan08@gmail.com

วันที่รับบทความ : 11 พฤษภาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 21 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 23 พฤษภาคม 2569

Received 11 May 2026; Revised 21 May 2026; Accepted 23 May 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง "การจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา" มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์สภาพการณ์และองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา และ 2) เสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของศาสนทายาทในศตวรรษที่ 21 ผลการศึกษาพบว่าการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลเป็นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศร่วมกับกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner-Centered Approach) เพื่อสร้าง

Citation:

*พระครูสิริปริยัตโยดม ไวยุวัฒน์, วิชิต ไชยชนะ, มะลิ ทิพพ์ประจง, พระครูสังฆรักษ์สมพงศ์ จิรสุโก (สืบเหล่ารบ) และ มินทร์ลดา คงอยู่. (2569). การจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(4), 811-821.

Phra Khru Siri Pariyatyodom Waiyuwatt, wichit chaichana, Mali Thipprajong, Phrakhru Sangkharak Sompong Jirasupo (Sueblaorob) and Minlada Kongyu. (2026). Learning Management In The Digital Era At Phra Pariyatti Dhamma School General Education Section. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(4), 811-821.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

สมรรถนะตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 สำหรับแนวทางการพัฒนาที่สำคัญประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ 2)การจัดการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล 3) การวัดและประเมินผลตามสภาพจริงและ 4) การนิเทศการศึกษาแบบกัลยาณมิตรทางไกลซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามารถปรับตัวเข้ากับโลกยุคใหม่โดยยังคงรักษาอัตลักษณ์ทางศาสนธรรมไว้ได้อย่างมั่นคง

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, ยุคดิจิทัล, โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา, การบริหารวิชาการ

Abstract

This academic article, titled "Learning Management in the Digital Era at Phra Pariyatti Dhamma School General Education Section," aims to 1) analyze the current situations and components of learning management in the digital era for Phra Pariyatti Dhamma schools, and 2) propose guidelines for developing learning management consistent with the context of Buddhist novices in the 21st century. The study's findings indicate that learning management in the digital era involves the integration of information technology with a learner-centered approach to cultivate core competencies as prescribed in the National Scheme of Education B.E. 2560-2579 (2017-2036). The key development guidelines encompass four primary dimensions 1) integrated curriculum development, 2) learning management via digital platforms, 3) authentic assessment and evaluation, and 4) remote "Kalayanamitra"(friendly) educational supervision. These approaches will empower learners in Phra Pariyatti Dhamma schools to effectively adapt to the modern world while steadfastly maintaining their religious and spiritual identities.

Keywords: Learning Management, DigitalEra, Phra Pariyatti Dhamma School, Academic Management

บทนำ

บริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคมไทยในยุคเปลี่ยนผ่านท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคดิจิทัล (Digital Transformation) ภาคส่วนการศึกษาไทยจำต้องเผชิญกับความท้าทายในการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการเรียนรู้แบบดั้งเดิมสู่การเรียนรู้ที่ไร้ขีดจำกัดด้านสถานที่และเวลาการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (The Fourth Industrial Revolution Industry 4.0) ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรง (Disruption) ต่อทุกโครงสร้างของสังคม ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมรวมถึงสถาบันทางศาสนาและสถานศึกษา ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสื่อสารเปรียบเสมือนพลังขับเคลื่อนที่ทำให้พรมแดนแห่งความรู้ถูกทลายลงก่อให้เกิดพลวัตในการเข้าถึงข้อมูลมหาศาล (Information Explosion) ซึ่งเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและวิธีการเรียนรู้ของมนุษย์ไปอย่างสิ้นเชิงในมิติของการศึกษาเทคโนโลยีดิจิทัลเปรียบเสมือน “ดาบสองคม” ที่นำมาซึ่งโอกาสอันมหาศาลในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ผ่านนวัตกรรมล้ำสมัย เช่น ระบบคลาวด์คอมพิวติ้ง (Cloud Computing) และปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) ที่ช่วยให้การเข้าถึงแหล่งข้อมูลจากทุกมุมโลกเป็นไปได้อย่างรวดเร็วอย่างไรก็ตาม ในอีกด้านหนึ่งความก้าวหน้าเหล่านี้ก็นำมาซึ่งความเสี่ยงต่อการเสื่อมถอยของค่านิยม จริยธรรมและวัฒนธรรมอันดีงามหากกระบวนการนำเทคโนโลยีมาใช้ขาดระบบการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและขาดการกำกับดูแลที่เหมาะสม(Digital Citizenship) ความท้าทายนี้จึงตกอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่จะต้องทำหน้าที่เป็น “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง” (Change Agent) เพื่อนำพาสถาบันการศึกษาให้ก้าวข้ามผ่านวิกฤตสู่โอกาสในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

สถานะและบทบาทของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในฐานะสถาบันการศึกษาเฉพาะทางที่ตั้งขึ้นตามนโยบายของรัฐและคณะสงฆ์มีบทบาทสำคัญยิ่งในการผลิต “ศาสนทายาท” ให้มีความรู้คู่คุณธรรมการจัดการศึกษาในสถานศึกษาประเภทนี้มีลักษณะพิเศษที่เป็นเอกลักษณ์คือการใช้หลักสูตรคู่ขนานระหว่าง “นักธรรม-บาลี” (พุทธศาสตร์) และ “วิชาสามัญศึกษา” (ศาสตร์สากล) เป้าหมายหลักคือการหล่อหลอมให้ศาสนทายาทมีความแตกฉานในพระธรรมวินัยขณะเดียวกันก็มีความรู้ความสามารถในวิชาการสมัยใหม่ทัดเทียมกับนักเรียนในโรงเรียนทั่วไปเพื่อให้สามารถดำรงตนเป็นหลักชัยทางวิญญาณและปัญญาให้กับสังคมไทยในอนาคต อย่างไรก็ตามเมื่อโลกก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบโรงเรียนพระปริยัติธรรมจึงมิอาจหลีกเลี่ยงกระแสเทคโนโลยีนี้ได้การ

ยึดติดกับวิธีการสอนแบบดั้งเดิม (Traditional Teaching) ที่เน้นการท่องจำและการบรรยาย เพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอต่อการสร้างสมรรถนะ (Competency) ให้แก่สามเณรนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ความจำเป็นในการยกระดับด้วย “นวัตกรรมดิจิทัล” จึงไม่ใช่เพียงเรื่องของความทันสมัย แต่เป็นเรื่องของ “ความอยู่รอดทางการศึกษา” เพื่อให้สามเณรมีทักษะในการวิเคราะห์สังเคราะห์ และประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างเท่าทันต่อสังคมยุค 4.0 ที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และการเชื่อมต่อที่ไร้รอยต่อ

ความท้าทายในการจัดการเรียนรู้ท่ามกลางวัฒนธรรมดิจิทัลกระแสโลกาภิวัตน์ได้นำทั้งคุณประโยชน์และภัยคุกคามมาสู่กระบวนการเรียนการสอนสถานศึกษาในปัจจุบันจึงต้องปรับตัวจากเดิมที่เป็น “แหล่งรับความรู้” (Place of Learning) ไปสู่การเป็น “ระบบนิเวศแห่งการเรียนรู้” (Learning Ecosystem) การจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลไม่ได้หมายถึงเพียงการจัดหาคอมพิวเตอร์หรือแท็บเล็ตให้แก่ผู้เรียนแต่หมายถึงการปรับเปลี่ยนวิธีคิด (Mindset) ของครูผู้สอนในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ(Learner-Centered) โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (In dividual Differences) เพื่อตอบสนองความต้องการ ความสนใจและวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละรูปที่มีความหลากหลาย สถาบันการศึกษาในสังกัดกองพุทธศาสนศึกษาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจำต้องเร่งพัฒนาสมรรถนะด้านดิจิทัลให้แก่บุคลากรทางการศึกษาทั้งในด้านการพัฒนาหลักสูตรที่ยืดหยุ่น การจัดการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มที่หลากหลายและการวัดผลประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ความเป็น “ยุคดิจิทัล” (Digital Era) ได้สร้างสภาพการณ์ที่เรียกว่า “การศึกษาที่ไร้กำแพง” ซึ่งหากโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามารถบูรณาการเทคโนโลยีเหล่านี้เข้ากับหลักพุทธธรรมได้อย่างลงตัวจะเป็นการเปิดโอกาสให้พระพุทธศาสนาได้แสดงบทบาทชี้นำสังคมผ่านสื่อสมัยใหม่ได้อย่างทรงพลังและเข้าถึงคนรุ่นใหม่ได้กว้างขวางยิ่งขึ้นความสำคัญของการศึกษาจากสภาพการณ์และความสำคัญดังกล่าวจึงเล็งเห็นความจำเป็นในการศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา โดยมุ่งเน้นการพัฒนากระบวนการบริหารงานวิชาการ 4 ด้านหลัก ได้แก่

1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร

2) ด้านการจัดการเรียนรู้

3) ด้านการวัดผลและประเมินผล

4) ด้านการนิเทศการศึกษาทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาที่มีความสมบูรณ์เชิงวิชาการและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในบริบทของสถานศึกษาพระปริยัติ

ธรรมการศึกษาครั้งนี้จึงไม่ใช่เพียงการหาคำตอบในเชิงปริมาณแต่เป็นการแสวงหา “รูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม” (Optimized Learning Model) ที่จะช่วยส่งเสริมให้ศาสนทายาทมีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning Skills) มีความฉลาดทางดิจิทัล (Digital Intelligence) และสามารถนำความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเป็นสถาบันการศึกษาต้นแบบที่ทรงคุณค่าและยั่งยืนในยุคเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลสืบไป

บริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในยุคเปลี่ยนผ่าน

วิวัฒนาการและการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารจัดการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษามีรากฐานสำคัญมาจากการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยที่มุ่งเน้นการสืบทอดพระธรรมวินัย แต่ด้วยความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมที่ต้องการให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้เท่าทันวิทยาการสมัยใหม่จึงเกิดการขยายโอกาสทางการศึกษาแก่กุลบุตรที่เข้ามาบวชเรียนในรูปแบบของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานควบคู่ไปกับนักธรรมและบาลีในอดีตสถานศึกษาเหล่านี้สังกัดกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการซึ่งมุ่งเน้นการจัดการศึกษาในฐานะส่วนหนึ่งของงานเผยแผ่ศาสนาต่อมาได้มีการปฏิรูประบบราชการและการศึกษาส่งผลให้มีการเปลี่ยนผ่านสู่การกำกับดูแลของ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยมีจุดเปลี่ยนสำคัญทางกฎหมายคือการตรากฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2548 ซึ่งเป็นการรับรองสถานะทางกฎหมายให้สถานศึกษาของคณะสงฆ์สามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักสูตรแกนกลางได้เทียบเท่ากับโรงเรียนสามัญทั่วไป การปรับเปลี่ยนนี้สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของรัฐในการ บูรณาการการศึกษาทางธรรมและทางโลกเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบเพื่อสร้างศาสนทายาทที่มีคุณภาพและสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมสมัยใหม่ได้อย่างสง่างาม การตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติ ในปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มิได้ดำเนินไปอย่างอิสระเพียงลำพังแต่ต้องวางรากฐานให้สอดรับกับสถาปัตยกรรมทางนโยบายของประเทศ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) และ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ซึ่งมีเป้าหมายหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติให้มีศักยภาพในการแข่งขันและมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21ภายใต้กรอบนโยบายดังกล่าว โรงเรียนพระปริยัติธรรมถูกคาดหวังให้เป็นฐานในการสร้าง “ทุนมนุษย์” ที่มีคุณธรรมสูงและมีทักษะทางปัญญาที่ทันสมัยการจัด

การศึกษาจึงต้องมุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะสำคัญโดยเฉพาะความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสืบค้น การวิเคราะห์และการสื่อสารธรรมะในรูปแบบที่คนยุคดิจิทัลเข้าถึงได้ง่ายสิ่งนี้ถือเป็นการปฏิรูปครั้งสำคัญที่เปลี่ยนบทบาทของโรงเรียนจากสถานศึกษาแบบประเพณีนิยม “สู่” สถานศึกษาเชิงนวัตกรรม"ที่สามารถขับเคลื่อนงานศาสนจักรให้ก้าวหน้าไปพร้อมกับงานอาณาจักรได้อย่างมีประสิทธิภาพการยกระดับ Digital Literacy จากความฉลาดทางเทคโนโลยีสู่ปัญญาทางธรรม ปัจจัยสำคัญที่ถือเป็นหัวใจของการเปลี่ยนผ่านในครั้งนี้คือการพัฒนา “Digital Literacy” หรือความฉลาดทางดิจิทัล ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมทั้งในตัวผู้สอน(พระอาจารย์และครูคฤหัสถ์) และตัวผู้เรียน (สามเณรนักเรียน)ความฉลาดทางดิจิทัลในบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรมนั้นมีความหมายที่ลึกซึ้งกว่าเพียงการใช้เครื่องมือสื่อสารแต่หมายรวมถึงการเข้าถึงและประมวลผลข้อมูล ความสามารถในการสืบค้นคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาจากฐานข้อมูลดิจิทัล (Digital Tipitaka) และเปรียบเทียบกับข้อมูลวิชาการสมัยใหม่การสื่อสารและสร้างสรรค์ การนำหลักพุทธธรรมมาแปรรูปให้เป็น “เนื้อหาดิจิทัล” (Digital Content) ที่สร้างสรรค์เพื่อการเผยแผ่ในสื่อสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมความปลอดภัยและจริยธรรมดิจิทัล การใช้สื่ออย่างมีสติรู้เท่าทันภัยคุกคามทางไซเบอร์ และรักษาอัตลักษณ์แห่งสมณเพศในพื้นที่เสมือนจริง การพัฒนาทักษะเหล่านี้ช่วยให้กระบวนการทางศาสนศึกษาไม่แยกขาดจาก"โลกแห่งความเป็นจริง"แต่เป็นการนำเอาความจริงของโลกในยุคดิจิทัลที่เต็มไปด้วยความซับซ้อน มาวิเคราะห์และอธิบายผ่านเลนส์ของหลักพุทธธรรม (Applying Dhamma to Digital Reality) ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเห็นถึงความสอดคล้องของธรรมะที่สามารถนำมาใช้แก้ปัญหาชีวิตและสังคมในทุกยุคสมัยได้อย่างแท้จริง

ความท้าทายและโอกาสในการปรับตัวของศาสนทายาท ยุคเปลี่ยนผ่านนี้นำมาซึ่งความท้าทายประการสำคัญคือการรักษาความสมดุลระหว่าง “วิถีธรรมดั้งเดิม” กับ “เทคโนโลยีสมัยใหม่” โรงเรียนพระปริยัติธรรมต้องเผชิญกับโจทย์ที่ว่าจะทำอย่างไรให้การนำiPadหรือคอมพิวเตอร์เข้ามาในห้องเรียนไม่กลายเป็นเครื่องมือที่บั่นทอนสมาธิหรือข้อวัตรปฏิบัติของสามเณรในทางกลับกัน สิ่งนี้กลายเป็นโอกาสอันดีที่จะพิสูจน์ว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งเหตุผลและปัญญา (Science of Wisdom) ที่สามารถอยู่ร่วมกับเทคโนโลยีได้อย่างเกื้อกูลโรงเรียนพระปริยัติธรรมในยุคเปลี่ยนผ่านจึงต้องทำหน้าที่เป็น “สะพานเชื่อม” (The Bridge) ที่เชื่อมโยงอดีตอันทรงคุณค่าเข้ากับอนาคตที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมโดยใช้ความเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลเป็นพลังส่งเสริมให้ศาสนทายาทเป็น"ผู้รู้เท่าทันโลกและมีใจเหนือโลก"พร้อมที่จะทำหน้าที่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณในสังคมที่เต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสารอย่างมี

คุณภาพสืบไปการวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับวิวัฒนาการของเทคโนโลยีในแต่ละช่วงวัย (Generations) และการเชื่อมโยงเข้ากับบริบทการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์เพื่อให้เห็นภาพการเปลี่ยนผ่านจาก “ห้องเรียนแบบดั้งเดิม” สู่ “ห้องเรียนอัจฉริยะ” อย่างเป็นลำดับขั้นตอนดังนี้

พัฒนาการของยุคดิจิทัลและผลกระทบต่อการศึกษาความเข้าใจในวิวัฒนาการของยุคดิจิทัลถือเป็นเข็มทิศสำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาในการวางกลยุทธ์เพื่อปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้สอดรับกับพฤติกรรมของผู้เรียนในแต่ละยุคสมัยโดยสามารถแบ่งลำดับพัฒนาการและผลกระทบที่มีต่อสถานศึกษาพระปริยัติธรรมได้เป็น 4 ระยะสำคัญ (Marketeer Team, 2016) ดังนี้

Digital 1.0 ยุคแห่งการเปิดประตูสู่โลกกว้าง(The Internet Era)ในยุคเริ่มต้นนี้เทคโนโลยีเน้นไปที่การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (World Wide Web) การสื่อสารส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบของเว็บไซต์และอีเมล (E-mail) ผลกระทบต่อการศึกษา เป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนวิธีการสืบค้นข้อมูลจากห้องสมุดทางกายภาพสู่ห้องสมุดดิจิทัล สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม ยุคนี้ทำให้สามเณรนักเรียนเริ่มเข้าถึง “พระไตรปิฎกฉบับคอมพิวเตอร์” หรือเว็บไซต์ที่รวบรวมเนื้อหาวิชาสามัญศึกษาทำให้ข้อจำกัดเรื่องการขาดแคลนตำราเรียนในพื้นที่ห่างไกลเริ่มได้รับการแก้ไขด้วยข้อมูลในรูปแบบดิจิทัล

Digital 2.0 ยุคแห่งการสร้างเครือข่ายและการปฏิสัมพันธ์ (Social Media Era)เป็นยุคที่เทคโนโลยีอนุญาตให้ผู้ใช้งานสามารถสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication) ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เช่น Facebook, Line และ YouTube ผลกระทบต่อการศึกษา เกิดแนวคิด “การเรียนรู้ทางสังคม” (Social Learning) ครูและนักเรียนเริ่มใช้ช่องทางออนไลน์ในการส่งงานปรึกษาบทเรียน หรือสร้างกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในส่วนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมยุคนี้ช่วยให้การนิเทศการสอนและการสื่อสารระหว่างสถานศึกษากับส่วนกลาง (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ) มีความรวดเร็วขึ้นและเริ่มมีการนำสื่อวิดีโอธรรมะมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนเพื่อสร้างความน่าสนใจ

Digital 3.0 ยุคแห่งข้อมูลและการเชื่อมต่อที่ไร้พรมแดน (Data & Cloud Era) ยุคนี้โดดเด่นด้วยการประมวลผลผ่านระบบคลาวด์ (Cloud Computing) ซึ่งช่วยให้การเข้าถึงข้อมูลสามารถทำได้ทุกที่ ทุกเวลาและทุกอุปกรณ์ รวมถึงการเริ่มนำระบบข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) มาใช้ในการบริหารจัดการ ผลกระทบต่อการศึกษา สถานศึกษาเริ่มเปลี่ยนจากการเก็บ

เอกสารในตู้เอกสารมาเป็น “ระบบบริหารจัดการการเรียนรู้” (Learning Management System LMS)เช่น Google Classroom หรือ Moodle สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม ยุคนี้ถือเป็นจุดเปลี่ยนในการจัดเก็บผลการเรียนและข้อมูลศาสนทายาทอย่างเป็นระบบทำให้สามารถวิเคราะห์แนวโน้มการศึกษาและความถนัดของสามเณรรายบุคคลได้แม่นยำขึ้นการเรียนรู้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงห้องเรียนสี่เหลี่ยมแต่ขยายไปสู่โลกเสมือนจริงที่เชื่อมต่อข้อมูลจากทั่วโลก

Digital 4.0 ยุคแห่งความฉลาดล้ำทางนวัตกรรม (The Intelligent Era) เป็นยุคที่เทคโนโลยีมี “ปัญญา” ผ่านการพัฒนาระบบปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence AI) และการเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning) ซึ่งสามารถคิดวิเคราะห์และตัดสินใจแทนมนุษย์ได้ในบางภารกิจผลกระทบต่อการศึกษาเกิดนวัตกรรมการเรียนรู้แบบ “Adaptive Learning” หรือการเรียนรู้ที่ปรับเปลี่ยนตามระดับความสามารถของผู้เรียนแต่ละรูปโดยอัตโนมัติสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม การก้าวเข้าสู่ยุค 4.0 หมายถึงการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ (Creative Learning Environment) ที่สามารถใช้เทคโนโลยีโลกเสมือน (Virtual Reality VR) หรือสื่อประสม (Multimedia) ในการจำลองสถานการณ์ทางจริยธรรมหรือภาพเหตุการณ์ในพุทธประวัติที่ซับซ้อนให้เห็นภาพพจน์ที่ชัดเจน เข้าใจง่ายและน่าสนใจยิ่งขึ้น

บทสรุปของผลกระทบต่อพระปริยัติธรรมศึกษา พัฒนาการจากยุค 1.0 ถึง 4.0ส่งผลให้สถานศึกษาพระปริยัติธรรมต้องเร่งปรับตัวจากการเป็นผู้รับเทคโนโลยี มาเป็นผู้ ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างชาญฉลาด การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ได้หมายถึงการทิ้งรากฐานดั้งเดิมแต่เป็นการใช้เทคโนโลยีเป็นยานพาหนะ ในการนำพาความรู้ทางธรรมและวิชาสามัญไปสู่ตัวผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดทำให้การจัดการศึกษาในยุคดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญในการรักษาและเผยแผ่พระธรรมวินัยให้ทันต่อยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การบริหารวิชาการ 4 ด้านในยุคดิจิทัล (Core Academic Management)เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีความครอบคลุมและทรงประสิทธิภาพตามหลักวิชาการจำต้องมีการบริหารจัดการองค์ประกอบวิชาการในยุคดิจิทัลอย่างเป็นระบบ โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้านหลัก ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development) หลักสูตรเปรียบเสมือนเข็มทิศและพิมพ์เขียวของการจัดการศึกษา (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2554) ในบริบทของยุคดิจิทัลหลักสูตรของโรงเรียนพระปริยัติธรรมต้องก้าวข้ามผ่านรูปแบบการเรียนรู้แบบตายตัว (Fixed Curriculum) สู่ “หลักสูตรยืดหยุ่น” (Flexible Curriculum) ที่สามารถปรับเปลี่ยนให้ทันต่อพลวัตของโลก โดยมุ่งเน้นในประเด็น ดังนี้

การบูรณาการเนื้อหาเชิงสร้างสรรค์ มิใช่เพียงการสอนวิชาคอมพิวเตอร์แยกจากวิชาธรรมะแต่เป็นการผสมผสานทักษะดิจิทัลเข้ากับพุทธศาสตร์ เช่น การใช้ฐานข้อมูลพระไตรปิฎกออนไลน์เพื่อการวิเคราะห์หลักธรรมเชิงลึกหรือการสร้างสื่อนำเสนอธรรมะด้วยอินโฟกราฟิก (Infographic) ความสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นและอัตลักษณ์ การนำเอาต้นทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่(เช่น ประวัติศาสตร์วัดและชุมชน)มาสร้างเป็นสถานการณ์จำลองหรือกรณีศึกษาในรูปแบบสื่อดิจิทัล เพื่อให้ผู้เรียนเห็นความเชื่อมโยงระหว่างพุทธศิลป์พุทธธรรม และชีวิตจริง เครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนา การเปิดพื้นที่ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศภาคประชาสังคม และชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการวิพากษ์และออกแบบมาตรฐานการเรียนรู้เพื่อให้มั่นใจว่าศาสนทายาทจะได้รับการปลูกฝังทักษะที่สังคมต้องการอย่างแท้จริง

2. ด้านการจัดการเรียนรู้ (Learning Management)การจัดการเรียนรู้คือหัวใจสำคัญในการเปลี่ยนผ่านจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ มัวร์ (Moore, 1992) เน้นย้ำว่าครูต้องเป็นผู้กระตุ้นศักยภาพของผู้เรียนให้ถึงขีดสุด แนวทางที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมในยุคนี้ประกอบด้วย Active Learning และการสร้างองค์ความรู้ การใช้เทคโนโลยีเป็น “เครื่องมือสร้าง” (Construction Tools) มิใช่เพียง “เครื่องมือรับ” กระตุ้นให้สามเณรเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ผ่านการแก้ปัญหา (Problem-based Learning) โดยใช้แหล่งข้อมูลดิจิทัล Blended Learning (การเรียนรู้แบบผสมผสาน) การออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่ไร้รอยต่อระหว่างการฝึกปฏิบัติในห้องเรียน (On-site) กับการเข้าถึงบทเรียนและกิจกรรมผ่านระบบLMS (Learning Management System) เช่น Google Classroom เพื่อให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาตามอัธยาศัย Personalized Learning (การเรียนรู้รายบุคคล) การใช้เทคโนโลยีช่วยคัดกรองและจัดสรรเนื้อหาให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences) เพื่อส่งเสริมความถนัดของสามเณรแต่ละรูปที่มีความสนใจแตกต่างกันทั้งในด้านภาษาบาลี วิทยาศาสตร์ หรือศิลปะ

3. ด้านการวัดผลและประเมินผล (Measurement and Evaluation)ในยุคดิจิทัล กระบวนการวัดผลต้องปรับเปลี่ยนจากการมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ปลายทาง (Summative) มาเป็นการประเมินเพื่อพัฒนา (Formative) และการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) Digital Portfolios การเปลี่ยนจากการเก็บแผ่นพับหรือเอกสารมาเป็นการสะสมผลงาน กิจกรรม และความก้าวหน้าในรูปแบบแฟ้มสะสมงานอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งสามารถแสดงพัฒนาการของผู้เรียนได้อย่างรอบด้านและเป็นระบบ Interactive & Real-time

Feedback การใช้เครื่องมือตอบโต้แบบฉับพลัน (เช่น Kahoot หรือ Quizizz) เพื่อสำรวจความเข้าใจของผู้เรียนระหว่างการสอนช่วยให้ครูสามารถปรับวิธีการสอนได้ทันท่วงทีตามการตอบสนองของผู้เรียนData-Driven Assessment การนำข้อมูลคะแนนและพฤติกรรมการเรียนรู้มาวิเคราะห์ (Learning Analytics) เพื่อระบุจุดอ่อนและจุดแข็งของผู้เรียนเป็นรายรูปช่วยให้สถานศึกษาสามารถให้การสนับสนุนหรือซ่อมเสริมได้อย่างตรงจุด (Wiggins,1998)

4. ด้านการนิเทศการศึกษา (Educational Supervision)การนิเทศคือกระบวนการสร้าง “กัลยาณมิตร” ทางวิชาการ (สันติ บุญภิรมย์, 2552) เพื่อยกระดับคุณภาพการสอนของครู โดยปรับสู่รูปแบบ “Digital Supervision Cyber Supervision” การใช้ระบบการนิเทศผ่านวิดีโอคอนเฟอเรนซ์หรือการใช้บันทึกการสอนในห้องเรียนออนไลน์มาวิเคราะห์ร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศเพื่อลดข้อจำกัดด้านระยะทางและเวลาProfessional Learning Community (PLC) บนฐานดิจิทัล การสร้างเครือข่ายความร่วมมือออนไลน์ระหว่างกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมเพื่อแลกเปลี่ยนแผนการจัดการเรียนรู้ เทคนิคการสอน และนวัตกรรมสื่อซึ่งจะช่วยให้เกิดการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องและเข้มแข็ง

กล่าวโดยสรุป โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาได้พัฒนาจากสถาบันการศึกษาทางศาสนาที่มุ่งเน้นการเรียนพระธรรมวินัย สู่การเป็นสถานศึกษาที่บูรณาการความรู้ทางธรรมและวิชาสามัญเข้าด้วยกัน เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและนโยบายการศึกษาของประเทศ ในยุคดิจิทัล โรงเรียนต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี โดยมุ่งพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลควบคู่กับคุณธรรม จริยธรรม และหลักพุทธธรรม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์และรู้เท่าทัน การเปลี่ยนผ่านของเทคโนโลยีตั้งแต่ Digital 1.0 ถึง Digital 4.0 ส่งผลให้รูปแบบการจัดการศึกษาเปลี่ยนจากการเรียนรู้แบบดั้งเดิมไปสู่การเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น ทันสมัย และตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียนมากขึ้น ดังนั้น การบริหารวิชาการจึงต้องพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และการนิเทศการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทดิจิทัล เพื่อสร้างศาสนทายาทที่มีทั้งความรู้ทางวิชาการ ความรู้ทางธรรม และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 อย่างมีคุณภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาเกิดความยั่งยืน ควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล ลดความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยี ยกระดับครูให้เป็นผู้สร้างสรรค์สื่อดิจิทัล และนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการดูแลและพัฒนาผู้เรียนรายบุคคล โดยยึดหลัก “เทคโนโลยีนำ ศาสนธรรมเป็นฐาน” องค์ความรู้ใหม่ที่ค้นพบคือการบูรณาการพุทธศาสตร์กับเทคโนโลยีดิจิทัลให้เกื้อกูลกันผ่านรูปแบบการเรียนรู้ “วิถีพุทธ–ดิจิทัล” ที่มุ่งพัฒนาศีล สมาธิ และปัญญาควบคู่กับทักษะดิจิทัล เพื่อสร้าง “Smart Sangha” หรือศาสนทายาทที่มีทั้งความรู้ทางธรรม ความสามารถทางเทคโนโลยี และจริยธรรมที่มั่นคง ขณะเดียวกันการบริหารวิชาการต้องปรับสู่รูปแบบบูรณาการฐานสมรรถนะ ใช้การนิเทศแบบกัลยาณมิตรดิจิทัลและการประเมินผลจากร่องรอยการเรียนรู้ผ่านระบบดิจิทัล เพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนอย่างรอบด้าน สะท้อนว่าความสำเร็จของการศึกษาในยุคดิจิทัลไม่ได้อยู่ที่ความทันสมัยของอุปกรณ์เท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับระบบบริหารจัดการที่สามารถผสานพุทธธรรมและเทคโนโลยีเข้าด้วยกัน เพื่อพัฒนาศาสนทายาทที่มีคุณภาพและเป็นกำลังสำคัญของสังคมไทยในอนาคตอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

วงษ์ใหญ่. (2554). การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: อาร์ แอนด์ เอ็น ปริ้นท์.

บุญภิรมย์. (2552). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์.

Marketeer Team. (2559). ยุคดิจิทัล 1.0-4.0. Marketeer Online. เรียกใช้เมื่อ 13 กันยายน 2559 จาก https://marketeeronline.co/archives/24632

Moore, K. D. (1992). Classroom teaching skills. McGraw-Hill.

Wiggins, G. (1998). Educative assessment: Designing assessments to inform and improve student performance. Jossey-Bass.